

Olvasókönyv hűségről, hűtlenségről

Bizalmatlanság és fogékonyság

Találomra féltucat kötet-címnek valót sorolhatunk a tartalomjegyzékből. Olyat, amilyentől a „Művészet” felkent rajongói, a teljes áhitat állapotába kerülnek. Például: *Interjú a tébolydában*, *Godot-kudarcából*; *Godot naplójából*; *Az igazmondás csapdája*, *Sziszüphosz boldogsága*; *Amikor a király meztelensége...*

Próza és vers

Eörsi Istvánnak, úgy látszik, nem kell az előlegezett áhitat, azt írta hát kötete főlé: *Lonci narancssárgában*. A cím tehát kellőképpen frivol és aki ráadásul tudja Eörsiről, hogy filozófiával, esztétikával foglalkozó költő, drámaíró, publicista és műfordító (most jelentek meg válogatott versei *Nemek és ige*nek, valamint válogatott műfordításai *Ruhapróba* címmel), az még zavarba ejtően komolytalannak is érzi e címet. Győz tehát a kíváncsiság: azonnal fel kell ütni a könyvet! És akkor talál benne verset, prózát, még „novellisztikus” publicisztikát is. Beszélgetésünk tehát azzal kezdődik: hogyan nevezzük ezt a kötetet, mi tulajdonképpen a műfaja?

— Olvasókönyv — mondja Eörsi István. — Próza és verses szövegekkel. Még kissé tétova kísérlet arra, hogy megmutassam egy szemléletmód, gondolkodás, világlátás egységét különböző műfajokban. A magam részéről érdekesnek tartom ezt az írói próbát, úgyhogy a következő olvasókönyvtípusú kötetemben drámát, esszét, verset, műfordítást, elbeszélést csoportosítok egyetlen témakör: a *hűség és hűtlenség* konfliktusai köré.

Ady példája

— A specializálódás korát éljük, megvalósítható-e vagy méginkább: elismerhető-e az „irodalmi polihisztorság”?

— Mindig idegesített a specializálódás az irodalomban. Túl erős a hajlam bennünk, hogy egy életműből egyetlen műfajt emeljünk magasra, a többi rovására. Kosztolányi a köz tudatban versköltő; azután létezik egy Kosztolányi nevezetű novellista is, de egy másik skatulyában; egy harmadikban a publicista, a negyedikben a regényíró lakik; pedig lehetetlen nem meglátni azt a rendkívül mély kapcsolatot, ami életművében e műfajokat összeköti. Vagy vegyük Adyt — aki számomra a legnagyobb példa —, az ő költészetét egyáltalán nem érthető publicisztikája nélkül és viszont. Még messzibb nyúlva: hát nem feledkezünk-e meg minduntalan arról, hogy a Karnyónét, szerintem a legjobb magyar vigjátékot, a mindig és kizárólagosan költőként emlegetett Csokonai írta? A világ iszonyúan sok témát kínál fel. Ha valaki merev lélekkel közelít hozzájuk, az a problémák többoldalúságát fel sem fogja, illetve mindent magához idomít. Ebből fakad a morodorosság. De aki több műfajban képes magát elevenen tartani, annak írói gyakorlatában mindig az adott tárgy objektív természete határozza meg a feldolgozás módját, a téma követeli ki a műfajt. Az új kor „találásmánya” a műfajok szerinti merev kategorizálás. Gondoljunk meg, minek neveznénk ma Shakespeare-t: tragédiaköltőnek? vigjátékírónak? a szonettek szerzőjének?

— Könyve fülszövegében írja: szeretné, ha olvasója „egyszerűen csak szöveget olvasna, bizalmatlanul és fogékonyan”. Az író iránti bizalmat akadálynak, valami rossznak érzi?

Nem együtténeklést

— Veszélyesnek. Szerintem az író ugyanolyan rosszul jár, amikor kritika nélkül elutasítják. Mélyebb és termékenyebb a kapcsolat a mű és a közönség között, ha a mű ellenállásokat győz le. Ha a befogadó egyszerre közeledik bizalmatlanul és fogékonyan a műhöz, akkor tán sok mindent nem fogad el, de amit elvet, azt sem söpri le egy mozdulattal a Föld színéről; az is alakítja nézeteit, érzésvilágát. A bizalmatlanság óhaja részéről azt jelenti, hogy nem kérek magamnak előleget. Meg akarok fizetni a tetszésért. Attól, ha mondjuk a nézőtérrel formális dialógust folytatnak a színpadról, vagy együtt énekeltek a közönséget a színészekkel, attól a néző még boldog nyugalommal láthat neki előadás után a bifsztekének, azzal a tudattal, hogy minden rendben, részt vettem a játékban. Én nem ilyen együttdalolást kívánok, hanem nyugtalanító érzést szeretnék ébreszteni, hogy a továbbgondolkodás nyugtalanságát vigye magával néző és olvasó. Ehhez kérem a bizalmatlanságot nemcsak magamnak, hanem témáimnak is.

(bársony)

SZEGEDI ÍRÓ regényéből szegedi zeneszerző operát komponált a szegedi színháznak. Nem is akármilyet.

Túlságosan sok a fiatalító-gyanakvó előítélet születő új alkotásainkkal szemben. Túlságosan szigorúak vagyunk önmagunkhoz. Pedig inkább kellene vállalnunk a beharangozó-sokkal járó csaldóságokat, semhogy egy értékes alkotás is közönybe fúladjon a mi szemérmes — vagy inkább kényelmes — tartózkodásunk miatt.

AZ ARANYKOPORSÓ nem hibátlan opera, de jó opera. És főleg hatásos.

SZEGED OPERÁJA BUDA

Aranyk

VÁNTUS ISTVÁN

zása, drámai feszültsége. (Erőteljesebben koreografált játékkal még teljesebb lett volna az illúzió.)

A régész Móra jó okkal inspirálta az író Mórát a diocletianusi kor szerelmi regényének megírására. Vántus is éppen azt fedezte fel benne, ami Quintipor és Titanilla tragédiáját ma és nekünk időszerűbbé teszi Romeo és Júlia